

Párterjedések és átrendeződések

A pártokon belül ritkán indulnak olyan lavinaszerű mozgások, mint amilyenek az EP választások nyomán indultak Magyarországon. Holott mindenki azt próbálta bizonygatni, hogy ez egy európai választás, aminek nem sok köze van a belpolitikához. Pedig nagyon is van, s erre éppen a parlamenti pártokban zajló erősödő belső harcok adják meg a bizonyosságot. Természetesen elsősorban a két volt koalíciós pártot és az MDF-et érinti ez a belső erjedés, a Fideszen belül – érthető okokból – nyugalom honol.

A folyamatot vizsgálva úgy tűnik, három tényezőnek van kitüntetett jelentősége a pártok átrendeződésében: 1. Ideológia, 2. Szervezeti faktor, 3. Generációs kérdés. Azok a pártok, amelyekben az ideológia terén nem sikerült egységes arculatot formálni; ahol az „ahány szervezet, annyi érdek” motívuma volt a meghatározó; illetve, ahol alig sikerült generációsan frissíteni, azok a pártok – persze egyéb tényezők hatására is – erőteljes erjedésnek indultak.

Ideológia-hiány és erjedés

A Fideszt leszámítva (amely önmagát nem is ideológiai, hanem „életvilág” pártként határozza meg), a magyar parlamenti pártok régebb óta súlyos ideológiai terheket cipelnek magukkal: a saját soraikon belüli ideológiai megosztottságot, sőt szembenállást. Ez persze csak azoknak meglepő, akik azt hiszik, hogy egy párton belül mindig harmónia és szeretet uralkodik, holott köztudott, hogy nem. Az MSZP 1994 és 2009 között két markáns ideológiát, egy hagyományos baloldalt és egy újbaloldalt próbált összeegyeztetni, ám ez a roppant nehéz művelet egyre inkább felőrölte a pártot. S ez a felőrölés nem is abból fakadt, hogy a vezetők ne tettek volna meg minden az összeecsiszolódás érdekében, hanem abból, hogy a hagyományos baloldaliság és az újbaloldaliság társadalmi bázisa nagyon különböző: az előbbinél a kétkezi dolgozók, az utóbbinál a középosztály. Mivel e tekintetben szinte lehetetlen valódi kompromisszumra jutni, az MSZP az elmúlt évtizedben egyszerűen azt a megoldást választotta, hogy „elmosta” társadalmi bázisát, s semmilyen „osztálypolitikát” nem folytatott, hanem helyette a „reformpolitika” mellett tette le a voksát. Ma megfosztják

jogaitól az újbaldaliságot, sőt a reformpolitikát is, hogy ismét a régi baloldaliság bálványának hódolhassanak. Rövidesen sorra kerülő kongresszusukon mintha e körül akarnának egységre jutni, az előtt, hogy pontosabban megértették volna saját helyzetüket.

Az SZDSZ ideológiai egységhiánya legalább ilyen szembetűnő. Az ok hasonló: a kormányzati reformpolitika megtámogatása olyan erős hatást gyakorolt az SZDSZ-re, hogy elfeledkezett saját ideológiai hátországának karbantartásáról. Ha meg nagy ritkán eszébe jutott saját maga, akkor csak annyit tudott mondani, hogy az SZDSZ „nem képviseli elég következetesen a liberális értékeket”. De ha ez a tétel igaz, vajon hogyan értékelik a reformerséget? Akkor liberalizmusuk „ellenében” voltak reformerek? Az is nyilvánvalóvá vált, hogy a liberalizmusnak minimum két irányzata élt a reformpolitika burája alatt: egy inkább *emberjogi* és egy *nemzeti liberális*. Most, hogy az SZDSZ megsemmisítő vereséget szenvedett az EP választáson, a továbbiakban a két irányzat erőltetett kompromisszuma vállalhatatlannak látszik, de van-e olyan liberalizmus, amely a párt vezetőinek, tagjainak és híveinek vállalható.

Az MDF-ben a 90-es évek közepén indult meg az „ős-MDF” felváltása egy másik MDF-fel. A népi-nemzeti szárny befolyása egyre inkább csökkent, és napjainkhoz közeledve mind jobban a konzervatív irányzat vette át a dominanciát. Nyilvánvalóan egymással meg nem férő irányzatokról van szó, amelyek azonban mégis egy pártba kényszerültek, már csak azért is, mert a magyar pártokból nincs ki- és nincs oda bejárás.

Szervezeti faktor

„Normál” esetben a világos ideológiát egy viszonylag egyszerű szervezeti struktúra hordozza, amelynek lényege, hogy a „központ” és a helyi szintek között nincs ellentét, vagy ha van is, azok viszonylag könnyen orvosolhatók. Nevezett „válságpártokban” azonban a szervezeti struktúra olyannyira bonyolult és mára már kevésbé hatékony, hogy ez is oka lehetett a mostani erjedésnek.

Az MSZP fő gondja a hatalmas megörökölt struktúra, amely rugalmatlanná és mozdíthatatlanná teszi a pártot. Mindenki védi a pozícióját, ezáltal pedig fenntart egy régi és nem hatékony struktúrát, amelyet csak a helyzeti energia tart össze. Emiatt nevezik az MSZP-t „érdekszövevény-pártnak”, s ez a merev struktúra akadályozta meg eddig, hogy a párt képes

legyen egyetlen ideológia letéteményesévé válni. Hiszen ott, ahol a különféle érdekcsoportok még 8-10 platformba is tömörülnek, ott nehéz megtalálni a legkisebb ideológiai többszöröst, s annál inkább alakul ki a pragmatizmus minimál-konszenzusa. Ami azonban a szavazók integrálásához – különösen válsághelyzetben – már nem elég.

Az SZDSZ és az MDF soha nem is rendelkezett az MSZP-éhez hasonló szervezeti háttérrel. Ám SZDSZ 1989-90-ben nagy rendszerváltó párt volt, kiépült vidéki struktúrával. Ezt a szervezeti hálót olyan egyszerű és közérthető célok teremtették meg, mint például „radikális rendszerváltás”. A szervezet potenciális erőforrás volt, mint ahogy mára nem az: az SZDSZ lényegében nagyvárosi értelmiségi körré (azaz már nem is igazán párttá) redukálódott. Az MDF hasonlóképpen: a rendszerváltás idején nagyon erősen kiépült, majd napjainkra vidéki bástyái sorra leomlottak, nem is beszélve arról, hogy vidéki és fővárosi irányvonala között kiéleződött a konfliktus, különösen az ominózus Almási Kornél-ügyben, a tavalyi elnökválasztás alkalmával. Ráadásul az MDF még Budapesten sem egységes, hiszen a budapesti választmány éppen most fordult szembe a Dávid Ibolya féle vezetéssel. A szervezeti háló tehát itt is szétrepedt, és nem csoda, hogy az MDF is máshonnan próbálja megteremteni túlélése feltételeit.

Generációs blokkoltság

A fenti problémákhoz még egy társul, s láthatólag ez most a legmérvadóbb: a fiatal politikusok „lázdása”. Az MSZP ebben mintha előbbre tartana, mint a másik két párt, hiszen számos fiatal politikusa áll ugrásra készen. A gondjuk a fentiekben vázolt szervezeti struktúrából fakad: az „öregek” pozíciói jól védettek. Az idősebbek érvelhetnek akár úgy is, hogy a fiatal politikus sem garancia semmire, ott van például a Zuschlag-ügy. Ezzel együtt is, az MSZP fiataljai rövid idő alatt képesek voltak egységfrontba tömörülni, és nagy valószínűséggel miniszterelnök-jelöltet és pártelnököt is adnak majd. Igaz, hogy tudniuk kell: ezek a toisztóságok már az ellenzékiesség éveiben nyerik majd el értelmüket.

Az SZDSZ-ben már Fodor elnöksége is jelezte, hogy nem pusztán csak személyi, de generációs problémák is vannak. Fodor bukásával ez még egyértelműbbé vált, miközben az is érezhető, hogy a még megmaradt helyi vezetők is nagyobb beleszólást követelnek a párt irányításába. Feltűnő, hogy ebben a pártban, amelynek volt egy *Új Generációja* és van egy

LIFE-ja (Liberálisok Fiatalok Egyesülete) vajon miért nem sikerült pártpolitika- és kormányképes egyéniségeket kiválasztani. Most nagyon hangos a belső pártellenzék, hovatovább mindenki mindenki ellenzéke, s gyanítható, hogy nagyon nehéz lesz működőképes pártstruktúrát létrehozni.

Az MDF-nél érzékelhetjük a legtöbb generációs megújulási kísérletet. Az *Ifjúsági Demokrata Fórum* adta a pártvezetésbe Almási Kornélt, aki azonban túlságosan is előreszaladt, és tavaly ősszel át akarta venni a pártot. Itt a generációs blokkolódást generációs áttöréssel akarták ellensúlyozni, aminek azonban az ismert cd-ügy és a mostani ügyészségi perpatvar lett az eredménye. Érdekes módon az MDF vezetése az Almási-ügyet követően maga is megpróbálkozott a fiatalítással (Makay Zsolt beemelése a pártvezetésbe stb.), ám a közvélemény mégsem úgy könyvelte el az MDF-et, mint amely generációsan megújult volna. Sőt a megújulás forrása valójában a kívülről importált gazdasági szakember (aki ma már eminensen politikai szereplő), Bokros Lajos.

Mindezen belső mozgások törvényszerűen fogják majd átrajzolni nevezett pártok belső világát, egyszerűen azért, mert mostani állapotuk versenyképtelenné teszi őket. S még az is elképzelhető, hogy a változások eredményeképp – ahogy mondani szokás – az anyjuk sem ismer majd rájuk.